

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

8. An sit licita emptio mansipiorum Æthiopum fieri solita ab aliquibus in Angola, Guinea, & Viridi Promontorio? Et docetur posse Parentes in necessitate constitutos filios vendere. Imo posse quemquam ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

Quacunque autem illarum sex conditionum deficiente, venditio est nulla, concediturque vendito proclamatio ad libertatem. Hæc omnia constant ex l. 1. & 4. ff. quibus ad liberat. proclamare non licet, l. liberis. ff. de liber. caus. l. non ideo, l. si ministerium, C. ead. tit. l. & seruorum. & l. homo liber. ff. de statu homin. ex §. penult. inst. de statu hominum, notat Glossa ibi, & cum ea D. Antoninus, 3. part. tit. 3. §. 5. Syluester, & Angel. verb. seruus, & Doctores communiter. Illud vero obseruandum est, ius hoc solum habere vim, ubi ius Cælareum vim habet. Quin & leges illæ solum videntur loqui de liberis hominibus, qui cum legibus illis sint subiecti, permittunt seipso vendi aliis hominibus, qui eisdem legibus adstringantur, vt fati innuit. l. non ideo, C. de liber. causa. Quid sit, vt si aliquis eiusmodi legibus subiectus, se ipsum sine illis conditionibus liberè vendat in loco, ubi leges illæ non vigent, venditio sit valida: eò quòd iure naturali disponere possit de sua libertate, volentique & consentienti non fiat iniuria. Efficitur deinde, vt si aliquis legibus quidem illis subiectus, sine illis conditionibus, emat aliquem in seruum, attamen in loco ubi leges illæ non vigent, vt Æthiopem in Æthiopia, validus sit contractus, vereque illi, qui emptus est, seruus reddatur. Efficitur præterea, vt si homo legibus illis non subiectus, se ipsum sine illis conditionibus vendat in loco, ubi huiusmodi leges vigent, emptio sit valida: eò quòd leges illæ solum in fauorem libertatis eorum, qui illis subiciuntur, latæ fuerint. Et hæc omnia docet Molina tom. 1. tract. 2. disp. 33. Malderus de iust. tr. 1. cap. 5. dub. 2. & Hurtadus de iust. tract. 1. difficul. 21. Lessius lib. 2. cap. 5. dub. 4. num. 16. Sanchez in Opusculo, tom. 1. lib. 1. cap. 1. dub. 3. num. 2. Eminentissimus Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. disp. 6. sect. 2. num. 13. Caspenis in Cursu Theolog. tom. 2. tract. 18. disp. 5. sect. 1. num. 3. & 4. Megala in p. 2. lib. 2. cap. 19. n. 5.

2. Non deseram tamen hic adnotare Sayrum in Clauis Regia lib. 9. cap. 9. num. 16. & Trullench. in Decalogum tom. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 8. num. 6. obseruare, sextam conditionem superius positam videri licet, vt qui seruum emit arbitretur illum esse seruum non reperiri in iure: Et ideo non esse necessariam; quod etiam docet Fagundez de iust. lib. 2. c. 1. n. 9.

3. * Sed curiosa Quæstio est, & dubia, an liceat emere eum, qui se egestatis causa vendidit? nam ad grauem, vel extremam inopiam redacto gratis, & liberaliter lege charitatis cogimur subuenire Nauarr. in Man. c. 23. num. 65. respondet id nobis licere facere, quoniam non compellimur lege misericordiae gratis succurrere, sufficit enim mutuo pecuniam dare, ac proinde etiam pretio dato operas hominis indigentis conducere. Sed certè distinguendum est: aut is qui indiget, nihil hic, aut alibi habet, aut secus. Rursus, aut nihil nunc habet, at reuera habebit postea. Si igitur ita simpliciter indiget, vt nihil alibi habeat, nec postea sit habiturus, liberaliter est eius egestas subuehenda, non pretio libertas emenda: Si autem alibi habeat, aut postea habiturus sit, licet nobis vel mutuum aliquid dare, vel eius operas mercede conducere, vel pretio libertatem eius emendo redimere. Pari ratione cuique licet seipsum vendere causa egestatis, qua parens laborat; item; vt Principem pretio redimat. Et hæc docet Azorius part. 2. lib. 2. c. 3. l. 9. 2.

lita ab aliquibus in Angola, Guinea, & Viridi Promontorio? Et docetur posse Parentes in necessitate constitutos filios vendere. Imo posse quemquam se ipsum vendere in eadem graui necessitate constitutum. Ex p. 7. tr. 7. Ref. 7. alias 70.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam tenet Molina de Iust. tom. 1. tract. 2. disp. 34. per totam. Caspenis in Cursu Theol. tom. 2. tract. 2. disp. 5. sect. 1. num. 11. & Fagundez in Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 12. num. 15. quia huiusmodi mancipia, ait ille, aut emuntur bona fide, aut mala, aut cum dubio illius. Si emantur bona fide, licitè emi, si verò mala, aut cum prædicta dubitatione, quòd iuste capti sint, illicitè planè emi, & teneri emptores ad eos restituendos, & dimitteudos amisso etiam pretio, quia huic fortunæ alæ se exposuerunt, quando cum mala fide; vel cum eodem dubio emerunt; sicut ille, qui rem alienam, & furtiuam emit, aut de qua probabiliter dubitat esse furtiuam, velit nolit, tenetur eam restituere, quia ad id sese exposuit, quando sub eodem dubio, emit, iuxta communem omnium doctrinam de qua infra agemus.

2. Si verò à principio bona fide, & absque dubio emerunt, & postea subiit dubietas, in eo dubio melior est conditio possidentis, maxime quia quilibet venditor præsumitur bonus, & vendere quod suum est; quare si à principio quando aliquis mercator eos seruos in Angola, aut Guinea emit, nullus erat rumor, nulla præsumptio, quòd illi iniuste essent in seruitutem redacti, vt venderentur; melior est conditio illius cum sit possidens.

3. Quando autem rumor est in iis Regionibus communiter alpeisus, multos in nundinas ad venditionem afferri, qui sunt furto ablati; vel quando in eventu aliquo peculiari indicia aliqua probabilia concurrunt, quibus merito timendum sit eos fuisse iniuste captos, illicitum planè est eos emere, nisi facta prius diligentè inquisitione constet liquidò eos iuste vendi posse, & qui ita emont, tenentur illos dimittere.

4. Deinde ubi supra Fagundez obseruat in Guinea, & Angola esse aliquos dominos temporales Æthiopes, & Nigritas, Sobas vocant, qui habent certos Nigritarum pagos à tempore immemoriali instar pecorum, aut vaccarum, aut boum caularum, ex quibus ad libitum ad venditionem extrahunt, quos volunt, & quando volunt; de his quidem qui istis caulis aluntur, & qui ex illis venduntur, certum est nullum posse esse iustum scrupulum in tali eorum emptione, vel quia ab initio filios suos huiusmodi Sobis, ac Regulis in vrgenti aliqua necessitate vendiderunt, & postea ita multiplicarunt, vt in pagulos diuiderentur, vel quia in bello iusto capti fuerunt, & vita eis fuit relicta sub misera conditione seruitutis, unde si hæc ita sint, de his nulla potest esse iusta dubitatio, quòd iuste, & sine scrupulo vendantur & emantur.

5. Deinde sciendum est posse parentes in graui necessitate constitutos filios vendere, vt passim affirmant Doctores, & ex iure probant, & præsertim Molina, tom. 1. de iust. tota disp. 33. à §. tertia conclusio, & deinceps; imò posse quemquam seipsum vendere in eadem graui necessitate constitutum, manifestum est, vt idem docet Molina ibid. & ideo in multis Indiæ, & Angolæ locis, in quibus sæpe fames dirè admodum grassatur, & miseros premit incolas, fas est emere filios Infidelium, annona, vel pecunia, & parentes etiam illorum, qui se volunt vendere in seruos, in huiusmodi miseris constitutos, vt docet probat Molina allegatus. Nefas autem est denegare illis annonam si iustum pretium pro illa offerant, vt sic cogantur libertatem vendere; si tamen vnus libertatem offerat,

Sup. hoc late in Ref. seq. &c.

Sup. hoc in Ref. præterita §. vi.

RESOL. VIII.

An sit licita emptio mancipiorum Æthiopum fieri so-

offerat, & alius pretium, nec vtrique possis subuenire, fas tibi erit illum praeponere, qui pretium iustum pro annona tibi ostendit, ei qui libertatem pro ea offert. vt doctè animaduertit Molina d. tom. 1. de iust. disp. 33 §. tertia conclusio, & de emptione, & venditione huiusmodi nulla etiam esse potest dubitatio, quòd sit iusta, modò iustum pro ea pretium offeratur, & detur.

6. Sunt etiam, vt dixi alij duo modi captiuitatis inducendae, vel cum vpus Nigitarum Rex aduersus alium iustum bellum habet, & multos captiuat illorum in quibus mortè eam vita cõmutauit sub cõditione seruitutis, vel cum Rex iuxta leges suas ob delicta aliqua supplicio mortis digna eos in captiuos accipit, vt vendat, ne occidat & de his processit doctrina tradita n. 15. vers. si vero, & n. 16. nam si rumor erat communiter per eas regiones spatium bellum fuisse iniustum, aut illos falsis criminibus impositis captiuos à Rege suo fuisse factos, & id tempore venditionis in communi hominum opinione erat, tunc etiam diximus, licitè emi non possunt, & tenentur emptores eos dimittere, quia velint nolint ad id sese exposuerunt, quando cum eo dubio, & eo rumore emerunt. Et hæc omnia obseruat Fagundes, vbi supra.

7. Verùm his non obstantibus, emptionem supradictorum mancipiorum ferè semper tanquam illicitam damnat Mercado de contr. lib. 5. c. 15. Garfias de Contr. par. 1. c. 17. Palacios de Controuer. lib. 2. cap. 8. & alij. Sed quando casus in facti contingentia occurrerit, ne deseras recognoscere Sanchez in Opus. tom. 1. lib. 1. c. 1. deb. 4. n. 10. & seq. cum Trullench in Decalog. tom. 3. lib. 7. cap. 2. dub. 8. n. 10.

RESOL. IX.

An Pater, aut Mater in necessitate constituti possint vendere filium, aut permutare, vel alio quocumque contractu filium alienare?

Et quid, si filius sit coniugatus, emancipatus, sacris Ordinibus initiatus, aut Clericus?

Et vtrum, si occurrat aequalis Patris necessitas cum nimia paupertate, & egestate, aut etiam maior, vt si in seruitutem sit redigendus, aut occidendus, vel mutilandus, nisi filium vendat, fas sit Patri filium vendere?

Et an in supradictis casibus, deueniente postea Patre in pinguiorem fortunam cogi possit, vt filium, quem ita vendidit, redimat? Ex p. 7. tr. 7. Ref. 8.

Sup. hoc. in §. 1. Respondeo affirmatiuè cum Hurtado de iust. Ref. præc. ta §. Deinde, c. 1. in principio, & in Ref. seq. etiam breuiter in fine §. 1. iure naturæ fas esset parentibus in graui sua necessitate filios vendere. Id quod Exodi 21. etiam colligitur. Cum verò quondam, referente Couar. 3. var. resol. cap. 14. n. 4. lege Romuli licitum esset patribus vendere filios, si casu semel, atque iterum manumitterentur, idque etiam nulla parentes cogente necessitate, postea tamen iure Cæsareo. l. 1. & 2. C. de patribus, qui filios suos distraxerunt, sancitum est, vt non nisi nimia paupertate, & egestate parentes cogente, id liceat, alioquin sit alienatio nulla. Præterea, vt quocumque emptori iustum pretium offeratur pro filio, aut filia ita venditis, aut æquale aliud mancipium, is, qui ita fuit venditus, non solum maneat liber, sed etiam fiat ingenuus, ac si nunquam in seruitutem incidisset. Quod de venditione dicitur, intelligerem etiam de permutatione, aut quocumque alio contractu quo filius alienaretur, vt grauissimæ patris necessitati subueniretur. Meritò autem Couar. loco citato, cum multis alijs, quos citat affirmat, deueniente postea patre ad pinguiorem fortunam, cogi posse, vt filium quem ita vendidit, redimat. Facultas autem illa, filios in graui pa-

rentum necessitate vendendi, intelligatur, intermedium filij sub patria sunt potestate, factis verò filiis iuris, parentibus non licet, vt ait Gloss. leg. 2. Cod. de patr. qui filios suos distraxerunt, & habetur l. 8. tit. 17. par. 3. legum Castellæ, Affirmatque Arias Pinellus, ad rub. Cod. de bon. mater. par. 2. num. 23. Imò si filius esset coniugatus, esto de iure communi non debet egredieretur patriam potestatem, vt de huius Regiæ, & Castellæ iure egreditur, vendi non potest: quia id cederet in detrimentum vxoris, neque etiam hodie potest pater vendere filium ordinibus sacris initiatum, vt Couar. loco citato, ait: esto, ordo sacer cum non eximat à patria potestate. Præterea, qui filius de iure Cæsareo non est sub matris potestate, de eodem iure vendi non potest à matre, vt affirmat Gloss. citata, & cum ea Arias Pinellus loco citato. Dubium est, vtrum si occurrat æqualis patris necessitas, cum nimia paupertate, & egestate, aut etiam maior, vt si in seruitutem sit redigendus, aut occidendus, vel mutilandus, nisi filium vendat, fas sit Patri filium vendere. Glossa citata, quam Couar. loco citato, & alij sequuntur, negant, quoniam iniquum, l. 2. citata, solum concessit facultatem in casu nimie paupertatis, & egestatis. Placet tamen magis sententia Pinelli loco citato num. 27. contrarium affirmantis. Ea namque lex per epichœram casus, in quibus par, aut maior est ratio, extendenda est, quoniam si eiusmodi euentus legi statim tunc occurrissent, illos proculdubio expressisset. Illud admemorandum, legem secundam citatam, solum habere vim in locis, in quibus ius Cæsareum viget, vt de præcedentibus dicebamus. Quare, & in Æthiopia, & in alijs similibus locis, standum est iuri naturali, nisi forte eo in loco aliquod peculiare sit ea in parte Quò fit, vt in euentibus, in quibus iure naturali fas est patri, aut matri propter egestatem, aut aliam similem causam, filium vendere, si venditio fiat in loco vbi nullum est peculiare ius, venditio sit valida, vendituique maneat rere seruus. Neque verò illo priuilegio fungi poterit, scilicet reddito pretio competenti, aut mancipio aequali, restituitur libertati, sitque ingenuus, quòd lex illa in fauorem libertatis eorum, qui legi illi libere sunt, sit lata. Idem dic, si in eodem loco vendatur aliquis, qui extra illum locum subiectus est iuri Cæsareo, vt si aliquis nostratum apud Æthiopes necessitate compulsus suum illis filium vendat. Et hæc omnia docet etiam Molina de iust. tom. 1. tr. 1. §. 33. cui ego addo Fagundes de iust. lib. 2. cap. 1. num. 9. vbi sic ait: Notat Pinellus ad rubricam, Cod. de bonis maternis, 22. à num. 20. communem esse Iuristarum opinionem, quam ipse etiam sequitur, in tali casu maximæ necessitatis, soli Patri, non matri permitti venditionem proli propter inbecillitatem matris, & consilij inopiam, quæ in feminis reperiri solet, & quòd Pater diligat prolem constantius, mater verò intensius: de iure tamen naturæ etiam matri competit prædicta venditio filiorum: notat etiam num. 23. vnanimiter sentire Doctores l. illam 2. Cod. de Patribus, qui filios suos distraxerunt, non procedere, quòd ad filios iam emancipatos, sed tantum quoad extantes sub patria potestate, quæ moderatio stando etiam in iure naturæ, videtur habere locum. Notat rutilus, num. 27. licet in dicta lege solum exprimat calumnia famis, & egestatis, si tamen detur alia similis, aut grauior necessitas, v. g. si Pater sit ab hostibus in seruitutem abducendus, aut occidendus, vel mutilandus, nisi vendito filio, vel filia se redimat, extendendam esse legis permissionem ad huiusmodi euentus, in quibus par, vel maior ratio militat. Ratio est, quia hoc non est pœna, quæ restringi debeat, sed est æquitas naturalis, qua filij ducente iure naturæ, tenentur concurrere parentibus à quibus totum esse, & substantiam acceperunt.

2 Notandum